

Những bất cập của cơ chế giải quyết các tranh chấp dân sự

THẾ HÒE

Bất cập của các cấp xét xử

Theo quy định của pháp luật hiện hành, các tranh chấp dân sự được giải quyết theo cơ chế hai cấp xét xử: Xét xử sơ thẩm thuộc thẩm quyền của Toà án nhân dân (TAND) cấp tỉnh và TAND cấp huyện; Toà phúc thẩm TAND tối cao và TAND cấp tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương xét xử phúc thẩm đối với quyết định, bản án sơ thẩm có kháng cáo, kháng nghị hợp lệ theo quy định của pháp luật.

Ngoài hai cấp xét xử sơ thẩm và phúc thẩm như đã nêu trên, pháp luật tố tụng quy định thủ tục giám đốc thẩm và tái thẩm nhằm mục đích xét lại quyết định, bản án của Toà án đã có hiệu lực pháp luật nhưng phát hiện có sai lầm hoặc có tình tiết mới và bị kháng nghị của người có thẩm quyền theo quy định của pháp luật.

Những quy định trên đây cho thấy, ngoài chức năng xét xử vụ án theo trình tự sơ thẩm và phúc thẩm, TAND cấp tỉnh còn có chức năng giám đốc thẩm, tái thẩm. Ngoài chức năng xét xử phúc thẩm, TAND tối cao còn có chức năng giám đốc thẩm, tái thẩm. Điều này dẫn đến tình trạng một cấp xét xử có ở nhiều cấp Toà án và ngược lại, một cấp Toà án có thẩm quyền tiến hành nhiều cấp xét xử. Ngay cả chức năng giám đốc thẩm, tái thẩm ở TANDTC được thực hiện không phải chỉ một lần mà có

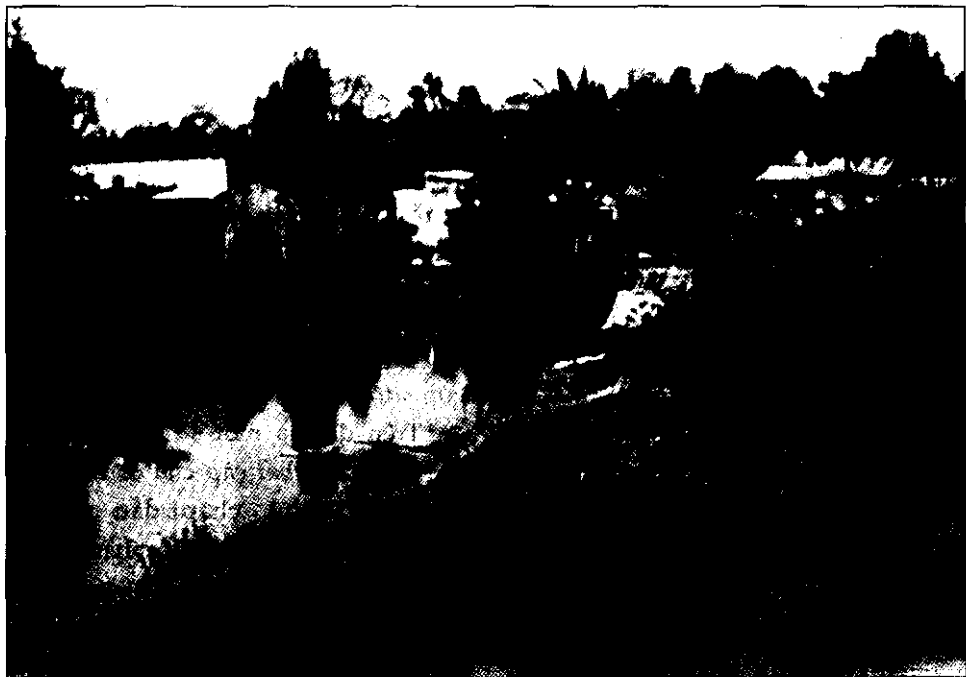
thể hai lần. Điều này làm nảy sinh nhiều bất cập: Thứ nhất, phá vỡ nguyên tắc hai cấp xét xử. Thứ hai, mất đi ý nghĩa của thủ tục xét xử đặc biệt là giám đốc thẩm và tái thẩm. Một vụ án dân sự có thể xét xử giám đốc thẩm, tái thẩm nhiều lần thì không thể coi là thủ tục đặc biệt.

Đó là một trong những nguyên nhân cơ bản dẫn đến tình trạng giải quyết vụ án dân sự kéo dài, thiếu hiệu quả.

Pháp luật tố tụng dân sự còn bộc lộ sự bất hợp lý khác. Đó là việc một vụ án dân sự vẫn có thể bị xét xử tới bốn lần, trong đó có thể tới ba lần xét xử phúc thẩm, giám đốc thẩm hoặc tái thẩm và kéo dài hàng chục năm.

Ngoài ra, theo Báo cáo thẩm tra của Ủy ban Pháp luật của Quốc hội về công tác của ngành Toà án và Kiểm sát thì tỷ lệ án dân sự bị cải sửa, bị huỷ khá cao: TAND cấp tỉnh tuyên huỷ 829/9.102 vụ (chiếm tỷ lệ 9,1%); sửa 3.113/9.102 vụ (chiếm 36,4%). Toà Phúc thẩm TANDTC tuyên huỷ 116/590 vụ (chiếm 19,7%) và sửa 128/590 vụ (chiếm 21,7%), cũng phần nào nói lên bất cập của cơ chế giải quyết các tranh chấp dân sự.

Lượng án dân sự rất lớn bị Toà án cấp trên tuyên huỷ, sửa như trên cộng với cơ chế xét xử nhiều cấp, nhiều lần có thể kéo dài hàng chục năm là điều cho thấy sự bất cập trong hiệu quả xét xử vụ án dân sự hiện nay.

Tranh chấp đất đai là vấn đề nhức nhối hiện nay (Ảnh minh họa)

Bất cập của thi hành án dân sự

Theo Báo cáo thẩm tra của Ủy ban Pháp luật của Quốc hội về Báo cáo công tác của ngành Tòa án và Kiểm sát có tới 1.700 vụ án dân sự chưa được thi hành, trong đó có 332 vụ kéo dài qua nhiều năm. Báo cáo đề cập đến trách nhiệm của Thẩm phán ra bản án, quyết định không rõ ràng, thiếu tính khả thi, không phù hợp với thực tế; khi cơ quan thi hành án đề nghị giải thích thì không được Tòa án trả lời kịp thời cũng gây kéo dài thời gian thi hành án.

Ủy ban Pháp luật của Quốc hội cho rằng, hiệu quả của thi hành án dân sự chưa cao, số tài sản thi hành được chỉ đạt 15,5% trên tổng số có điều kiện thi hành. Hiện tượng tiêu cực, cố tình gây phiền hà cho nhân dân còn xảy ra khá phổ biến mà cơ quan quản lý chưa phát hiện và có biện pháp phòng ngừa, xử lý kịp thời.

Cần phân định rõ thẩm quyền xét xử

Để góp phần khắc phục tình trạng nêu trên, một giải pháp hết sức quan trọng cần phải tiến hành ngay là nâng cao hiệu quả cơ chế giải quyết các tranh chấp dân sự.

Nội dung của giải pháp này trước hết cần sửa đổi các quy định của pháp luật trực tiếp điều chỉnh cơ chế giải quyết các tranh chấp dân sự một cách triệt để, tạo ra một cơ chế giải quyết thực sự có hiệu quả. Muốn vậy, cần phải đưa chức năng xét xử giám đốc thẩm và tái thẩm tập trung về TAND tối cao.

Đây là một kinh nghiệm của nhiều nền tư pháp quốc gia tiên tiến trên thế giới mà chúng ta cần phải nghiên cứu kế thừa. Theo đó, cần phải quy định cho từng cấp Tòa án chỉ có một cấp thẩm quyền xét xử: xét xử sơ thẩm thuộc thẩm quyền của

Hội đồng xét xử (ảnh minh họa)

Toà án cấp huyện; xét xử phúc thẩm thuộc thẩm quyền của Toà án cấp tỉnh. Như vậy, Toà án cấp tỉnh không có chức năng xét xử sơ thẩm và giám đốc thẩm, tái thẩm các vụ án dân sự, điều này góp phần tạo điều kiện nâng cao hiệu quả xét xử tại Toà án mỗi cấp. Đó cũng chính là chủ trương

phân định rõ ràng thẩm quyền xét xử của Toà án trong quá trình cải cách tư pháp ở nước ta hiện nay.

Mặt khác, cần nâng cao năng lực và hiệu quả của cơ quan thi hành án dân sự nhằm đảm bảo cho bản án, quyết định của Toà án được thi hành nhanh chóng, hiệu quả, tránh tình trạng để bản án dân sự tồn đọng như hiện nay.

Trên đây là một số ý kiến bước đầu về những bất cập của cơ chế giải quyết các tranh chấp dân sự và phương hướng hoàn thiện nhằm khắc phục tình trạng "hình sự hoá" các tranh chấp dân sự vốn là một hiện tượng thời sự nóng bỏng ở nước ta hiện nay. ■

TS Lê Thu Hà - Học viện Tư pháp:

Án xử đi, xử lại nguyên nhân chính là do đội ngũ làm công tác xét xử

NGÔ HÀNG (thực hiện)

Là một người giảng dạy, nghiên cứu trong lĩnh vực dân sự, TS Lê Thu Hà - Trưởng khoa đào tạo Chấp hành viên và các chức danh tư pháp, Học viện Tư pháp cũng rất trăn trở với công tác xét xử án dân sự hiện nay. Phóng viên Tạp chí Pháp lý đã có cuộc trao đổi với bà xoay quanh vấn đề này.

Bất cập ở đội ngũ xét xử

Bà có thể đánh giá chung về công tác xét xử án dân sự mấy năm gần đây?

Dư luận hiện nay thường quan tâm nhiều đến việc xử án kéo dài, xử đi xử lại nhiều lần. Điều đó là đúng nhưng chưa đủ. Ngay cả đối với những vụ xử ngắn, nhưng mà xử chưa đúng thì cũng là vấn đề mà chúng ta phải quan tâm. Đối với những vụ xử ngắn, tưởng đơn giản nhưng kết quả giải quyết ở Toà cũng rất khác nhau. Đây là những tồn đọng lớn trong hoạt động xét xử của ngành Toà án bây giờ.

Có một hiện tượng vẫn diễn ra nhiều năm qua là có những vụ án xử đi xử lại nhiều lần, thậm chí dăm bảy phiên